ЦРКВА СВ.ЂОРЂА РУНОВИЋА У ПРИЗРЕНУ

1. Општи подаци о културном добру

Културно добро	Споменик културе - XIV - XVI век
Категоризација	Заштићено културно добро од значаја
Место/Општина	Призрен, општина Призрен
Власник:	Српска Православна Црква

2. Опис културног добра

Црква Св.Ђорђа Руновића налази се у средишту, густо насељеног, историјског језгра града Призрена, на левој обали реке Бистрице, у делу града званом Шадрван.

Поред цркве у дворишту се налази саборна црква Св.Ђорђа, зграда Епископске резиденције и парохијски дом. Црквену комплекс је делом ограђен каменим зидом са улазима на јужној страни дворишта, док је на северној страни формиран мањи парк и ограђен металном оградом.

Остаци цркве Св. Ђорђа Руновића, подигнута као задужбина браће Руновића, налазе се у дворишту Призренске Саборне цркве на простору Варош махале, у близини Попове чаршије у Призрену. По свом облику црква припада типу породичних средњовековних цркава и датује се у период од XIV-XVI века обзиром да њен архитектонски склоп, мењан током времена, не пружа довољно података о времену у коме је настала. Обзиром на чињеницу да је била окружена старим српским гробљем, које је подизањем Саборне цркве у 19 веку, престало да се користи, служила је и као нека врста маузолеја за потребе сахрањивања призренских митрополита и архијереја од XVI до XIX века и као таква имала прворазредни значај за православно становништво.

Црква је мања једнобродна грађевина, полуобличастог свода, са улазом на западној и полукружном, олтарском апсидом на источној страни, спољa решеној

тространо. Зидана је каменом и била покривена оловним лимом. Првобитни покривач био је од камених плоча а 1994. године замењен је оловним лимом. Патос у цркви је нешто нижи у односу на околно земљиште и порту Саборне цркве. Са северне и јужне стране апсиде налазиле су се зидне нише које су вршиле функцију проскомидије и ђаконикона. На северној страни цркве налазили су се широки застакљени лучни отвори док је западна фасада имала необично решење. Калкан који је виши од крова цркве, у центру има високу и широку нишу, чији лук прати лук свода. У ниши је лучно завршени портал са каменим оквиром, а зидно платно између портала и лука калкана зидано је правилно постављеним каменом и опеком, што време подизања цркве смешта у XIV век. Повише портала налази се дубока лучно завршена ниша, у којој је камена плоча са плитко урезаним украсом у облику soleil tournant. На јужном зиду цркве налазили су се лучни отвори са касније додатим параклисом за потребе капеле. На југозападној страни овог дела цркве налазио се гроб Рашко-Призренског митрополита Михаила (+1928) у који су 1994. године пребачене и мошти епископа Јоаникија (1733-1818).

Археолошким истраживањима 1994. године откривено је да је првобитна основа цркве уклопљена и лежи на субструкцији раније цркве о чему сведоче налази зидова старије цркве лоцирани северно и западно од зидова данашње цркве. У неком од временских периода трајања црква је делимично проширена са северне и западне стране па се тако добио такозвани ,,женски део,, и део за крштавање новорођене деце одвојен од простора ,,мушке цркве,, решеткама. Откривањем двеју лучно зиданих гробница, за које се предпоставља да су биле гробна места ктитора цркве, браће Руновић, и лучни отвори на северном зиду, указују на могућност постојања трема на северној страни цркве, док је крајњи јужни зид, који належе на улицу, зид првобитне цркве, над чијим је остацима формирана садашња црква Св. Ђорђа у XV или XVI веку. Проширење цркве озидано на јужној страни-параклис том приликом је засведено помоћу дела полуобличастог свода.

У другој половини XVI века црква је живописана иконографском шемом, на сводовима и горњим зонама, која сведочи о ваљаним мајсторима са смисом за компоновање и способност да сажимањем нарације постигну монументалност, упркос малим димензијама сцена. Живопис је дело мајстора који су у Средачкој жупи живописали цркве у Мушникову, Св. Николу и Богородицу у Средској и цркву Теодора Тирона у Битињи.

Поред живописа у цркви се налазио и иконост са распећем Христовим постављен 1829. године као рад Петра Филиповића из Гаре. До 1999. године у цркви се налазила збирка од 37 престоних, календарских и целивајућих икона међу којима се истичу царске двери из XVI века. У цркви су се налазили и делови ктиторског натписа Драгослава и Беле Тутића из 1332. године пренет са њихове задужбине цркве Св. Николе, метоха манастира Дечани.

1999. године доласком КФОР-а на просторе Косова и Метохије црква је претворена у магацин огревног дрвета и бодљикаве жице јединица из састава КФОР-а које су биле стациониране у порти Саборне цркве. Марта 2004. године црква је запаљена.

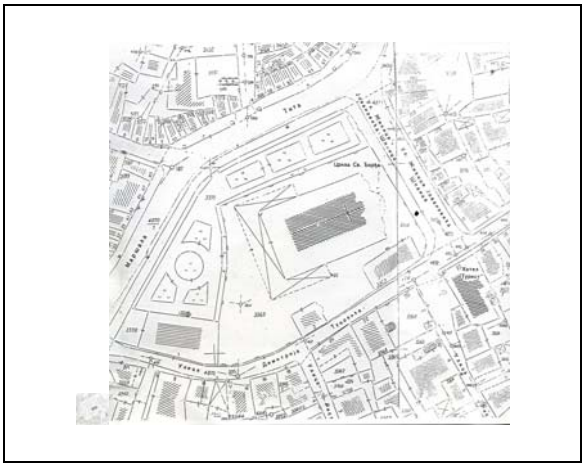

ситуација

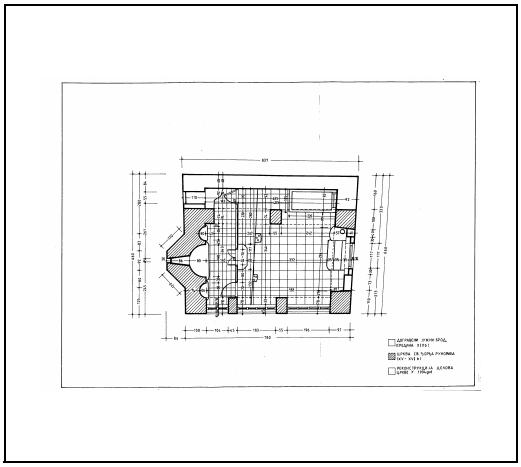

основа цркве

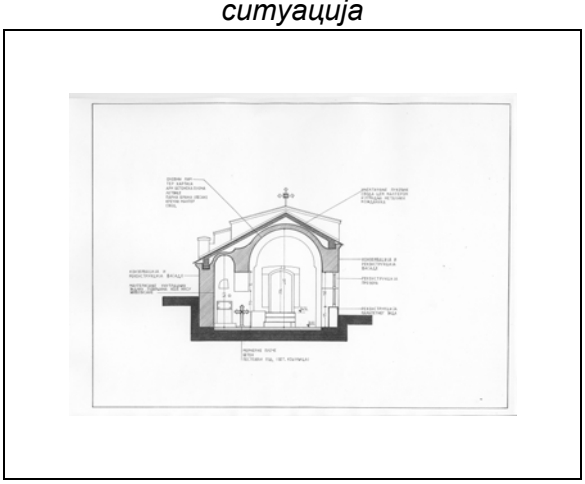

попречни пресек

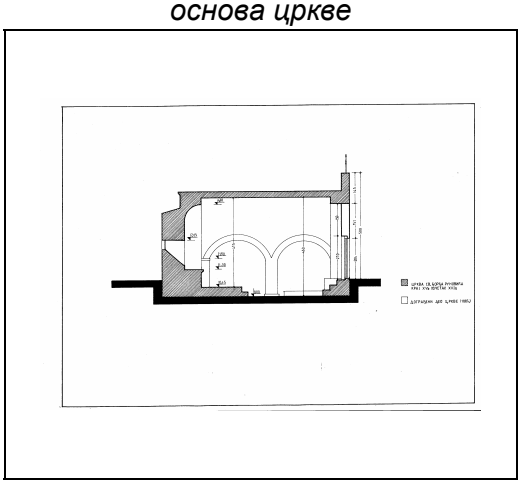

подужни пресек

западна фасада

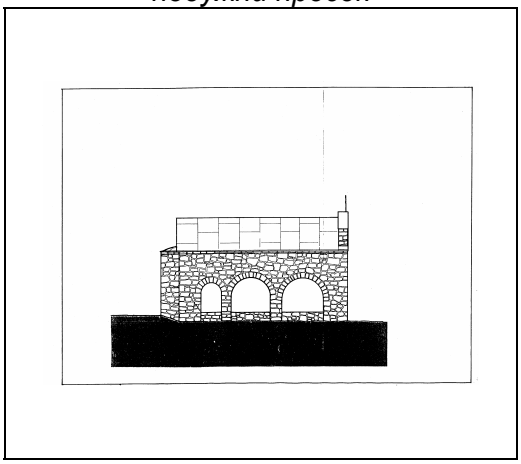

северна фасада

3. Програми и пројекти обнове

Пројектом обнове предвиђени су радови на санацији и реконструкцији цркве. Обнова цркве заснована је на следећим конзерваторским начелима:
- очувању историјских, архитектонских, урбанистичких и амбијенталних вредности цркве и црквене порте,
- очувању аутентичности архитектонских облика, конструкција и материјала,

- примени нових грађевинских материјала и конструкција,

Радови на обнови цркве спроведени 2005. г.-2006.г. и обухватају неколико фаза и то:

1. Интервентне мере заштите (2005. г.)

2. Прва фаза обнове (2006.г.)
   - Обнова реконструкција и санација цркве

3. 1. Предходна истраживања

- Регионални програм за културну и природну баштину југоисточне Европе - Пројекат заједничке обнове и истраживања архитектонске и археолошке баштине
  "Црква Св.Ђорђа Руновића" - Извештај о прелиминарној техничкој процени стања верских грађевина – ансамбала и културних локалитета"
- *"Студија изводљивости – Црква Св.Ђорђа Руновића"*

3.2. Пројектна и тендерска документација:

Покрајински завод за заштиту споменика културе – Приштина / Лепосавић

3.3. Извођач радова:

- **интервентне мере заштите (2005)**

" PAB " - Ђаковица

- **прва фаза обнове (2006)**

" AMERICAN INVEST " - Ђаковица

3.4. Уговорени радови:

- **интервентне мере заштите (2005)**

Висина уговорених и изведених радова: 11.316 €

- **прва фаза обнове (2006)**

Висина уговорених и изведених радова: 38.348 €

3.5. Надзорни орган:

- **интервентни радови (2005)**

дипл.инж.арх. Јовица Лукић
дипл.инж.арх. Фатон Пруфи

- **прва фаза обнове (2006)**

дипл.инж.арх Милан Цатић

3.6. Супервизори:

- **интервентни радови (2005)**

дипл.инж.арх. Зоран Гарић
дипл.инж.арх. Милан Цатић
дипл.инж.арх. Осман Гојани

3.7. Време извођења радова:

- **интервентни радови (2005)**

септембар - децембар 2005.

- **прва фаза обнове (2006)**

септембар 2006. – децембар 2006.

4. Опис изведених радова:

4.1. интервентни радови (2005)

- чишћење цркве од шута, сагорелог малтера, остаака сагорелих делова дрвене конструкције,
- чишћење црквене порте од шута, смећа, сасушене траве, вегетације и растурених џакова са песком,
- покривање крова цркве оловним лимом, дебљине 2,5 мм,
- санација пукотина зидова у унутрашњости цркве,
- санација пукотина на фасади,
- чишћење фасаде од гарежи и прашине,
- заштита пода и надгробних плоча у цркви постављањем шпер плоча,
- уградња дрвених оквира и плексигласа у утворе на фасади,
- одвоз шута и земље на депонију,

4.2. прва фаза обнове (2006)

4.2.1. Обнова, реконструкција и санација цркве

- демонтажа заштитне конструкције уграђених у отворе цркве,
- обијање оштећеног и сагорелог малтера са зидова у унутрашњости цркве (који нису живописане),
- уклањање заштитних дрвених мермерних са пода цркве,
- уклањање оштећених камених плоча са платоа испред цркве,
- одвоз шута и земље на депонију,
- санација дрвених утега у унутрашњости цркве,
- малтерисање и кречење зидова и сводова цркве које нису живописани кречним малтером,
- санација и реконструкција нагробних плоча и крста,
- собзиром да је кровни покривач уграден са крова извршени су радови на поновном покривању крова оловним покривачем, дебљине 2,5 мм,
- израда и уградња лучних прозора у отворе на фасади,
- израда и уградња нових храстових врата,
- санација дела фасаде,
- израда електринсталација у унутрашњости цркве,

Св.Ђорђе Руновић – 1999. год.

Св.Ђорђе Руновић – 1999. год.

Св.Ђорђе Руновић – 2005. год.

Св.Ђорђе Руновић – 2008. год.

Пројекат обнове, санације и реконструкције
цркве Св.Ђорђа Руновића

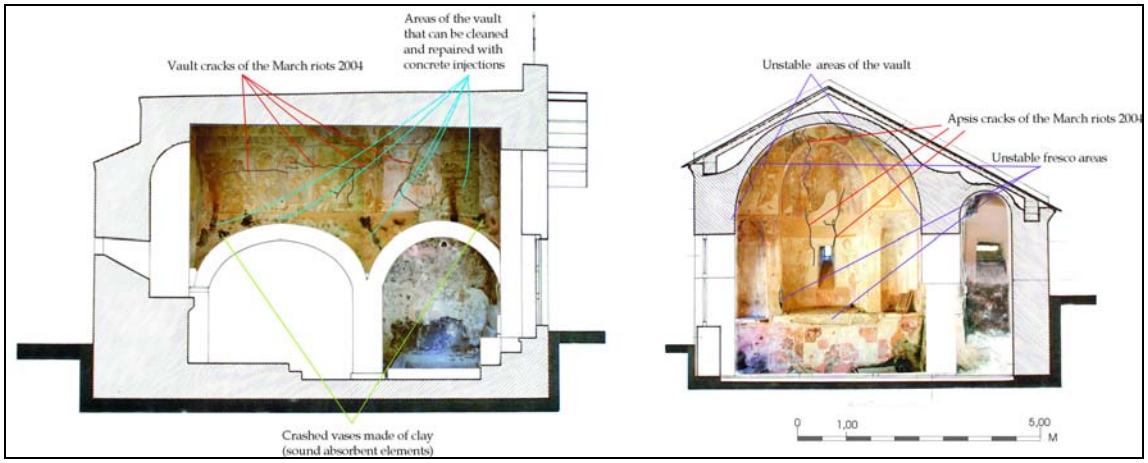

подужни и попречни пресек са описом мера заштите

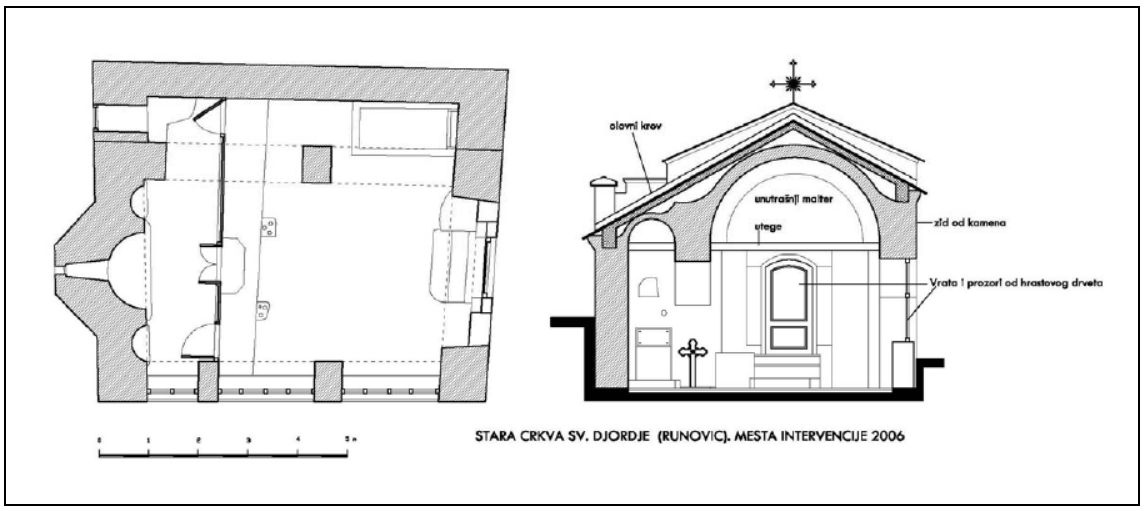

основа цркве и попречни пресек са описом мера заштите

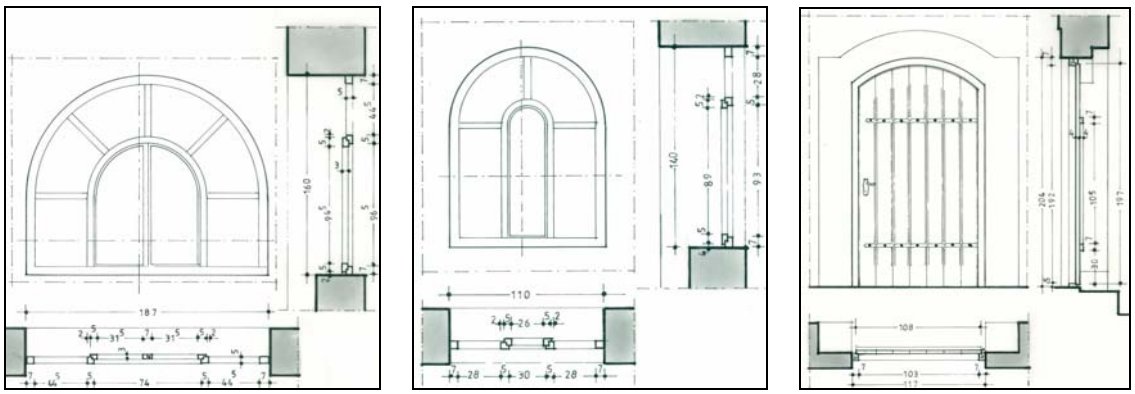

детаљи прозора и врата

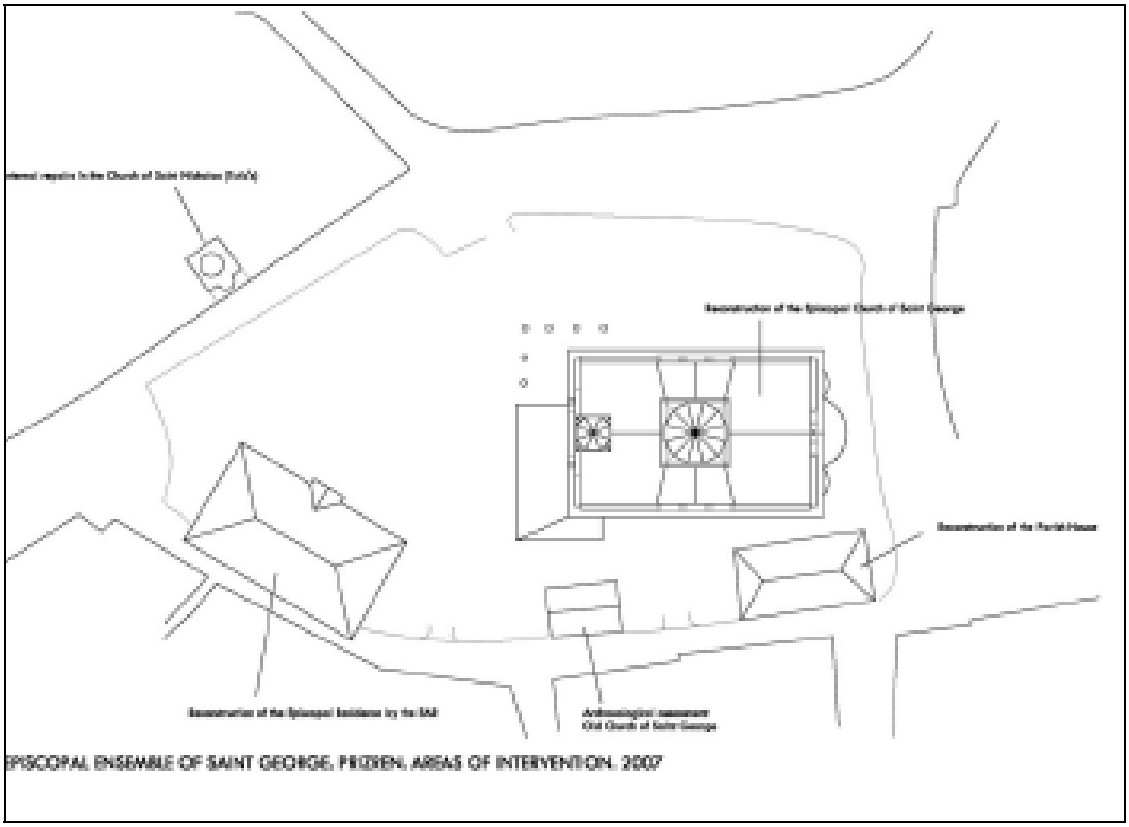

EPISCOPAL ENSEMBLE OF SAINT GEORGE, PRIZREN. AREAS OF INTERVENTION. 2007